

Boeken aangeboden voor recensie

- X., *Verantwoordelijk voor mensen*, Gouda Quint, Arnhem, 1985, 287 p.
- REMMELINK, J., *Uitlevering*, Gouda Quint, Arnhem, 1985.
- HOEKENDIJK, M.G.M., *Dwangmiddelen in het strafproces*, Gouda Quint, Arnhem, 1985, XI en 145 p.
- 'Alternatieve sancties: een praktijk-kijk', Verslag van een Studiedag te Leuven op 21 november 1985, Onderzoeksgroep jeugdcriminologie i.s.m. de Unie van Nederlandstalige jeugdmagistraten en de Vereniging van vaste afgevaardigden, s.l., s.d., 130 p.
- DEMEERSSEMAN, H.A., *De autonomie van het materiële strafrecht*, Gouda Quint, Arnhem, 1985, XXIII en 762 p.
- HUBEAU, B., *Rechtshandelingen van vreemdelingen in verband met hun woonsituatie*, Kluwer rechtswetenschappen, Antwerpen, 1985, III en 120 p.
- HENRY, b., *Les enfants d'immigrés italiens en belgique francophone*, Bibliothèque des cahiers de l'institut de linguistique de Louvain — 29, Cabay, Louvain-La-Neuve, 1985, 360 p.
- VANDEKERCKHOVE, L., *Van straffen gesproken. De bestraffing van zelfdoding in het oude Europa*, Lannoo, Tielt, 160 p.

Reactie op de boekbespreking door Lieven Vandekerckhove van 'Strafrechtelijke en sociaal-wetenschappelijke gronden voor strafbaarstelling van pornografie' van J. de Hullu

De bespreking van Lieven Vandekerckhove van mijn boekje *Strafrechtelijke en sociaal-wetenschappelijke gronden voor strafbaarstelling van pornografie* in het vorige nummer van *Panopticon* prikkelt tot een reactie. Hoewel ik het met de boekbespreker op een groot aantal punten niet eens ben (anders had ik het boekje ook niet zo geschreven), wil ik mij hier beperken tot enkele opmerkingen, teneinde de lezer niet al te zeer te vervelen.

In de eerste plaats wil ik, als antwoord op de wat vertwijfelde vraag naar het waarom van het boekje, graag even mijn bedoeling aangeven met dat gedeelte, waarin ik de stand van zaken van het sociaal-wetenschappelijke onderzoek naar de effecten van pornografie probeer te bespreken. In de langdurige discussie, die in Nederland over pornografie gevoerd is, hebben tot op de dag van vandaag opmerkingen en argumenten met een 'feitelijk' en in beginsel toetsbaar karakter (bijvoorbeeld 'mannen krijgen van pornografie rare ideeën'; 'meer pornografie leidt tot meer — of juist tot minder — seksueel geweld') een toonaangevende rol gespeeld. Het empirisch fundament van deze opvattingen lijkt niet altijd even sterk. Het is mijn bedoeling geweest om aan de hand van het verrichte onderzoek naar de effecten van pornografie de waarde van dat empirische fundament zo veel mogelijk aan het licht te brengen. Op die manier zou er meer inzicht kunnen ontstaan in de aannemelijkheid van verschillende stellingen, die in de pornografiediscussie opgeworpen worden. Dat ik hierbij regelmatig onderzoeken behandelde, waarvan ik de methodologische structuur minder fraai vond, geschiedde omdat dergelijke bezwaren in mijn ogen wel de zeggingskracht van onderzoeksresultaten aantasten en relativeren, maar niet steeds *geheel* teniet doen. Tussen buitengewoon waardevol en volstrekt waardeloos en nietszeggend onderzoek liggen immers nogal wat mogelijkheden.

In mijn ogen levert het onderzoek in ieder geval veel met elkaar strijdige resultaten op. Dat geldt niet alleen voor de qua opzet vergelijkbare onderzoeken, maar zeker voor de verschillende typen onderzoek, waarbij ik vooral denk aan het experimenteel getinte onderzoek tegenover het zogenaamde veldonderzoek. Zo gaf de eerste soort, meer op korte termijneffecten gespitste, onderzoeken meestal resultaten te zien, die door de sociale leertheorie voorspeld werden. Het veldonderzoek daarentegen, dat zich sterker op de langere termijneffecten richt, bracht nauwelijks effecten van pornografie aan het licht. De conclusies van het verrichte onderzoek naar de effecten van pornografie zijn dan ook naar mijn mening niet eenduidig en op zijn best moeizaam, met veel relativering en met enige speculatie te trekken, o.m. doordat op zichzelf duidelijke conclusies van verschillende (soorten) onderzoeken elkaar tegenspreken. Bovendien nopen methodologische problemen tot sterke voorzichtigheid. Daar kan ik niets aan doen, zou ik tegen de boekbespreker willen zeggen. De betrekkelijke chaos en onduidelijkheid, die het onderzoek biedt, werden mijns inziens, in ieder geval ten dele, door het onderzoek zelf veroorzaakt. Dát lijkt mij overigens wel een belangrijke conclusie, omdat men in deze visie zijn standpunt over pornografie vooral met meer normatief gekleurde, van de empirie losstaande argumenten moet onderbouwen (bijvoorbeeld met de vrijheid van meningsuiting of met het 'onzedelijke' karakter van pornografie).

Tot slot wil ik opmerken, dat ik soms de indruk had dat de boekbespreker en ik een verschillend boek in handen hadden, wat bij de beperkte oplage van dit boekje nogal onwaarschijnlijk is. Het sterkst had ik deze indruk bij de zinsnede 'zijn verdediging van het "hangend" permissieve wetsontwerp (...) als hij het erop aanlegt de argumenten vóór de strafbaarstelling van pornografie te ontzenuwen'. Het laatste gedeelte van mijn boekje (p. 81-90), gewijd aan dit onderwerp, bevat juist nogal wat bezwaren tegen de voorgestelde regeling, mede omdat ik daar de mening *verdedig* dat er een aantal belangrijke argumenten vóór strafbaarstelling van, bepaalde soorten, pornografie pleit.

Jaap de Hullu

**De Jongh-Wieth Ferida, Jeugd (en) politie Arnhem, Gouda Quint, 1985
(IX, ± 385 p.)**

Andriessen Margo, Buiten-justitiële aanpak van jeugdige delinquenten, Arnhem, Gouda Quint, 1985 (194 p)

Twee werken over hulpverlening aan jonge delinquenten, twee werken die er een gedragswetenschappelijk onderzoek willen over doen. Het ene werk handelt over hulpverlening binnen de politie, en raakt ook de contacten met buitengerechtelijke instanties aan; het andere handelt over buitengerechtelijke hulpverlening, maar in contact met gerechtelijke instanties. Een gedroomde gelegenheid dus om deze publikaties als complementair te behandelen.

Maar dat is niet mogelijk geworden, omwille van het enorme verschil in standpunt, maar ook omwille van de intrinsieke kwaliteit van beide. Om positief te kunnen eindigen bespreken we eerst het boek van De Jongh.